

УДК 159,96

О. Герман, канд. іст. наук, проф.; М. Янусь

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

**ПСИХОЛОГІЧНА ТА СОЦІАЛЬНА АДАПТАЦІЯ ПОСТРАЖДАЛИХ
ВНАСЛІДОК ВІЙСЬКОВИХ КОНФЛІКТІВ ТА ТЕХНОГЕННИХ КАТАСТРОФ:
ПРОБЛЕМИ ТА МОЖЛИВОСТІ**

O. M. Herman, Ph.D., Prof.; M.V. Yanus

**PSYCHOLOGICAL AND SOCIAL ADAPTATION OF VICTIMS OF MILITARY
CONFLICTS AND MAN-MADE DISASTERS: PROBLEMS AND OPPORTUNITIES**

У зоні військових конфліктів і техногенних катастроф постраждали завше спізнають немало труднощів та проблем у питаннях подальшої психологічної та соціальної адаптації. Досліджуючи їх, на основі реальних випадків, було виявлено на основі світового досвіду та наукових рекомендацій шляхи подолання ситуацій пов'язаних із реабілітацією та адаптацією вказаних, зокрема в контексті посттравматичного стресового розладу, втрати близької людини, відновлення соціального функціонування та взаємодії з суспільством. Однією із найскладніших є психосоціальна реабілітація дітей, які постраждали в час або на території воєнних дій, перебували на окупованих територіях або у полоні, були насильно відірвані від батьків та вивезені на територію ворога. З такими дітьми необхідно проводити дуже виважену та акуратну роботу, включаючи психологічну підтримку, ігрову терапію, розвиток соціальних навичок та академічне відновлення. Завше слід шукати ефективні підходи та заходи психосоціальної реабілітації постраждалих дітей, зокрема в контексті відновлення їх психічного здоров'я, соціальної адаптації та відновлення нормального дитинства в час військових конфліктів і техногенних катастроф. Також слід враховувати часові рамки проведення відповідних заходів, тобто це відбувається до чи після воєнних дій або трагедій викликаних техногенними змінами.

Психологи та соціальні працівники відіграють особливо важливу роль у реабілітації жертв воєн та глобальних катастроф. При цьому завше слід враховувати важливість професійної підтримки, психосоціальної оцінки потреб та розробки індивідуальних планів реабілітації для жертв. Слід також ретельно підходити до різних методів та підходів, які можуть використовуватися психологами та соціальними працівниками для покращення психологічної та соціальної адаптації жертв, включаючи індивідуальну та групову терапію, психосоціальну підтримку, роботу з родинами, надання правової допомоги та розвиток ресурсів спільноти. Однозначно, що при цьому необхідно враховувати індивідуальність самої програми реабілітації для кожної окремої людини, враховуючи, вік, стать, стан здоров'я тощо.

Громадськість та громадські організації теж мають важливу місію у реабілітації жертв воєнних конфліктів та техногенних катастроф. Слід враховувати важливість розбудови мережі громадських організацій, які забезпечують психологічну та соціальну підтримку жертвам, сприяють їхній соціальній інтеграції, відновленню нормального життя та захисту їхніх прав. Використання різних форм допомоги, які можуть надавати громадські організації, включає такі аспекти, як психологічна допомога, правова підтримка, соціальне консультування, організація реабілітаційних заходів та програм, вплив громадськості на формування дружнього та підтримуючого середовища для жертв воєнних конфліктів та техногенних катастроф.

Важливість реалізації комплексного підходу в реабілітації постраждалих однозначно потребує державної програми та мережу, відповідного оснащення, наявності фахівців, фінансової підтримки та установ і приміщень, тобто потребує

комплексного підходу, що включає також фізичну, психологічну, соціальну та правову підтримку.

Література

1. Левчук К. І. Громадські організації України: створення та діяльність (1985-1996рр.): монографія. *Вінниця: Едельвейс і К*, 2009. 320 с.
2. Кобилянський О. В. Теоретико-методичні основи навчання безпеки життєдіяльності студентів економічних спеціальностей у вищих навчальних закладах. 2012.
3. Кердивар В. В., Христенко В. Є.. Синдром жертви у внутрішньо переміщених осіб із зони локального воєнного конфлікту. 2021.
4. Андрєєнкова В. Л., та ін. Соціально-педагогічна та психологічна допомога сім'ям з дітьми в період військового конфлікту. 2015.

УДК 159.923:[37.035:316.46

О. Козак

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

ДІАЛОГІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ ЯК ЗАСІБ ПСИХОЛОГІЧНОЇ АДАПТАЦІЇ СТУДЕНТІВ ДО НАВЧАННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ

О. Kozak

DIALOGIZATION OF EDUCATIONAL SPACE AS A METHOD OF PSYCHOLOGICAL ADAPTATION STUDENTS TO EDUCATION IN WAR CONDITIONS

Війна є надзвичайно сильним психологічним подразником для суспільства загалом та кожної людини зокрема. Ми не маємо природного імунітету, здатного захиститись від стресу, що спричиняють бойові дії. В умовах воєнного стану в функціональному напруженні перебувають всі галузі суспільного устрою держави. Звернемо особливу увагу на систему освіти, зокрема на зміст системи вищої освіти. Заклади освіти приймають не тільки економічні виклики, пов'язані з війною в Україні, але і гуманітарні. Гостро постали кадрові питання освітнього закладу та питання мотивації вступу студентів. Виклики досить серйозні і потребують зміни парадигми співпраці викладач-студент. На цій взаємодії і робимо акцент.

Для того, щоб досягнути реальні та потенційні можливості діалогу, необхідно зрозуміти його сутнісні характеристики. Інтерес до ідеї діалогу знаходить своє віддзеркалення й у сфері освіти, що свідчить про гуманітарну спрямованість освітніх змін (К.О. Абульхаянова-Славська, О.Г. Асмолов, Г.О. Балл, С.В. Белова, І.Д. Бех, А.О. Вербицький, О.О. Галицьких, О.Є. Гуменюк, В.П. Зінченко, Є.І. Ісаєв, М.В. Камінська, М.В. Кларін, С.В. Кульневич, С.Ю. Курганов, Г.М. Кучинський, С.Д. Максименко, Ю.В. Сенько, В.О. Сластенін, В.І. Слободчиков, А.В. Фурман та ін.). Роль діалогу у розвитку ціннісно-сислової сфери досліджували О.В. Бондаревська, М.С. Каган, З.С. Карпенко, О.І. Климишин, Г.А. Ковальов, Д.О. Леонтьєв, А.В. Серий, А.У. Хараш, Т.О. Флоренська, М.С. Яницький та ін.

Воєнний час змінює освітні парадигми з великою швидкістю, і багато процесів які зараз відбуваються в освіті, започатковані до війни потребують термінових змін. Якщо ми зацентруємо увагу на закладі вищої освіти, то бачимо процеси пов'язані з відтоком кадрів та студентства під час війни особливо інтенсивно. Саме тому ми стоїмо перед основним викликом для освіти в умовах воєнного часу, це зберегти систему вищої освіти та сприяти мотивації майбутніх абітурієнтів до вступу. Сучасна молодь виросла в інформаційній цивілізації, яка змінює систему цінностей і пріоритетів усіх людей. Сьогодні втрачається цінність спілкування та комунікаційної взаємодії, і замінюється